

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

NAGRADU »J U D I T A«
za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini,
posebno o humanističko-renesansnoj u 2015. godini
dobio je

DARKO NOVAKOVIĆ

za knjigu
U KRILU VILE LATINKE. RASPRAVE O HRVATSKOM HUMANIZMU
Ex libris, Zagreb, 2015.

O b r a z l o ž e n j e :

Knjiga Darka Novakovića sadrži šesnaest studija o hrvatskim piscima i djelima iz razdoblja renesansnoga humanizma, tj. iz 15. i 16. st. Sasvim u skladu s naslovom, Novakovićeve vila Latinka donosi nam jabuke *dvojega jazika* – latinskoga, ali i talijanskoga. Sadržaj i važnost ovih studija najavljuju već sami njihovi naslovi, u kojima se opetovano pojavljuju riječi poput »nepoznati«, »neobjavljeni«, »zagubljeni«, »novopronađeni«... U njima je, naime, većinom riječ o prvorazrednim novostima, tj. o otkrićima dotad nepoznatih tekstova, pa one ponajprije znače tvorno obogaćenje fundusa hrvatske književnosti. Zahvaljujući Novakovićeve ustrajnom, višedesetljetnom radu, u nacionalnu književnu i kulturnu maticu vraćeni su latinski pjesnički tekstovi Dubrovčana Damjana Beneše i Ivana Gučetića, adoptiranoga *našijenca* Didaka Pira, Kotoranina Ludovika Paskalića, Hvaranina Jeronima Bartučevića, prva tiskana povijest Bosne iz pera Šibenčanina Dinka Zavorovića (pisana na talijanskom), političko-teološka rasprava o ratu i miru Trogirana Ivana Štafilića, rasprava o plovidbi Dubrovčanina Benedikta

Kotruljevića (također na talijanskom), pisma i drugi latinski spisi Antuna, Fausta i Mihovila Vrančića.

Neka od Novakovićevih otkrića pridodaju nova djela već postojećim opusima (Beneša, Paskalić, Kotruljević, Zavorović, Vrančići), neka književna imena koja su dosad bila bez opusa prvi put dobivaju vlastite tekstove (Gučetić, Bartučević), a pojavljuje se i dosad posve nepoznato ime Filipa Zadrana, pisca s kraja zadarskoga *Quattrocenta* koji pred nama izniče kao tvorac opsegom obilna i poetikom osebujna stihovanog opusa komentatorske, autobiografske i polemičke naravi.

Izvješćujući o svojim otkrićima, Novaković uvijek gleda na to da čitatelju predoči sadržaj i književne značajke novootkrivenih djela, da ih, gdje je to moguće, uklopi u auktorski opus te da se osvrne na povijest istraživanja. Posebnu pozornost posvećuje smještanju novopronađenoga teksta u primjeren vertikalni i horizontalni okoliš, drugim riječima, u žanrovsku tradiciju i u suvremeni književni, povijesni i biografski kontekst. U Novakovićevu pristupu tekstovima naših latinista očituje se obuhvatna filološka sprema i besprijejkorna metodičnost, ali posebnu kakvoću njegovim radovima daje rijedak spoj vrhunske kompetencije i pristupačnosti izlaganja. Stručnjaku ove studije nude ne samo mnoštvo činjeničnih novosti nego i predloške uzornih interpretativnih pristupa, no i čitatelj koji ne posjeduje sposobnost izravnog uvida u latinističku baštinu biva temeljito obaviješten o naravi i kvaliteti novopronađenih tekstova – pa onda i o vrijednosti nacionalne latinističke baštine uopće.

Nekoliko studija u ovoj knjizi ne sadrži tvarne novosti, ali donosi ključne interpretativne uvide, koje će morati uzeti u obzir svako buduće tumačenje. Prvi ep hrvatske književnosti, *De raptu Cerberi* Jakova Bunića, dobiva primjerenu, eruditski impresivnu analizu koja je utoliko važnija ukoliko Bunićevo djelo svojim ishodišnim položajem bitno određuje čitavu bogatu tradiciju domaće latinske epike. Elegijski opus Ivana Česmičkoga prvi se put osvjetljuje u okolišu koji omogućuje puno njegovo razumijevanje i valjano vrednovanje – tj. u tradiciji antičke tužaljke (napominjem da ova studija ima dalekosežne metodološke implikacije za pristup novolatinskom pjesništvu u cjelini). Panonijevi pak prijevodi s grčkoga protumačeni su u zanimljivu spoju filološke analize i razotkrivanja prevoditeljevih političkih motiva.

Uz analitičku kompetenciju u pristupu predmetnomu tekstu, Darko Novaković posjeduje i izrazit smisao za vrijednost izvantekstovne zbilje, za povijesni i biografski podatak. Stoga je njegova filološka i književnopovijesna raščlamba nerijetko *pošpurena* zanimljivim, ilustrativnim, pa i anegdotskim detaljima; uvijek upotrijebljeni sa svrhom da pomognu boljem razumijevanju književnoga djela, oni imaju i dobrodošlu posljedicu da čitatelju približavaju davno vrijeme i da dinamiziraju tijek izlaganja.

U nesvakidašnjem spoju akribije i elegancije Darko Novaković u svojim studijama rekonstruira opuse i biografije, popunjava prazna mjesta književne historiografije, povezuje domaću i europsku tradiciju, čvrsto ukorjenjuje djela pisana

na latinskom i talijanskom jeziku u nacionalnu književnu baštinu. Pročitavši ovu knjigu, shvatit ćemo: i vila Latinka je vila Hrvatica. Zaključak više nego dostatan da piscu s punim pravom priskrbi nagradu *Judita* za 2016. godinu.

Zagreb – Split, 22. travnja 2016.

Dr. sc. Bratislav Lučin

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

NAGRADU »D A V I D I A S«
za najbolju knjigu inozemnoga kroatista o hrvatskoj književnoj baštini
u 2015. godini
dobila je

RENATE LACHMANN

za knjigu
*OD LJUBAVI DO NOSTALGIJE. OGLEDI
O HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI
Matica hrvatska, Zagreb, 2015.*

O b r a z l o ž e n j e :

Renate Lachmann posvetila je velik dio svojih istraživanja hrvatskoj književnoj baštini, počevši od studija slavistike, istočnoeuropske povijesti, filozofije i talijanistike, sve do profesure slavenskih književnosti i opće znanosti o književnosti na sveučilištima u Bochumu i u Konstanzu. Istraživanja je objavljivala kontinuirano od šezdesetih godina 20. stoljeća do danas na njemačkom i hrvatskom jeziku, a knjiga *Od ljubavi do nostalgije* druga je autoričina knjiga objavljena na hrvatskom jeziku u izdanju Matice hrvatske. U knjizi su okupljeni radovi posvećeni različitim razdobljima, autorima i temama iz područja znanosti o književnosti, od kroatistike preko rusistike i teorije književnosti do komparativne povijesti hrvatske književnosti u užem smislu riječi, od kojih su neki prvi put prevedeni na hrvatski jezik. Osobitom vrijednošću ističe se velika cjelina posvećena starijoj hrvatskoj književnosti, koja obuhvaća tri petine knjige, a usredotočena je na umjetnost baroka.

Fascinacija hrvatskom književnom i znanstvenom kulturom, koju je Renate Lachmann gradila postupno, od prvotne studentske radoznalosti do zrele znanstvene misije, okosnicu je imala u njezinoj disertaciji *Ignjat Đurđević: stilističko istraživanje slavenskoga baroka*. Upravo je Dubrovčanin Ignjat Đurđević sa svojim bogatim, složenim i zahtjevnim opusom postao ishodištem svih daljnjih istraživanja Renate Lachmann, koja je teorijskim arsenalom potom proširivala svoje spoznaje i upozoravala njemačku, europsku, svjetsku pa i hrvatsku znan-

stvenu zajednicu na vrijednosti hrvatske književnosti mjerljive u okvirima svjetske književnosti.

Premda je najveći broj poglavlja posvećen Ignjatu Đurđeviću, knjiga *Od ljubavi do nostalgije* obuhvaća spoznaje o širokom krugu hrvatskih književnika, od Šiška Menčetića i Marka Marulića do Dubravke Ugrešić i Gorana Tribusona, u kontekstu slavenskoga i zapadnoga kulturnog kruga, s osobito pronicavim usporedbama s latinskim, talijanskim, francuskim, španjolskim, ruskim i poljskim primjerima. Početno zanimanje Renate Lachmann za hrvatski književni barok prerastao je ovom knjigom u znanstvenoknjiževni život »u kruzima koji se šire«, s jedne strane od baroka prema renesansi, a s druge od baroka prema modernoj (i postmodernoj) umjetnosti riječi.

Uz vrsno poznavanje retoričke tradicije, Renate Lachmann kontekstualizira hrvatsku književnu osebnost, njezinu autentičnost, zrelost, umjerenost, pjevnost, gracioznost, čak i »stanovitu svojeglavost« kojom hrvatsko pjesništvo ponegdje nadmašuje tuđe književne poticaje, kad ono postiže pjesničku punoljetnost, kad sve naslijeđeno postaje legitiman posjed uz ustrajnost vlastite književne tradicije.

Istraživanja *Od ljubavi do nostalgije* ne zaziru od vrijednosnih sudova o pojedinih ostvarenjima ni od ocjena o formalnim i sadržajnim vrhuncima hrvatske književnosti, s brojnim primjerima koji su uokvireni književnim biografijama i bibliografijama, nikada zamornima ili suhoparnima, nego uporabljenima u svrhu suptilnih poveznica u autoričinu trajnom zanimanju za formalne strane književnosti. Odlučno imenujući jezgre, tj. »posljednje sastavnice lirike«, poglavito Ignjata Đurđevića, ali i Ivana Bunića Vučića, Ivana Gundulića, pjesnika *Ranjinina zbornika*, proze Ksavera Šandora Đalskog i drugih, Renate Lachmann dosljedno promišlja različite epohe kroz semantiku s jedne i retoričku prezentaciju s druge strane. Tako čitatelj prati kaleidoskopska preslagivanja koncepcije ljubavi u povijesti hrvatske književnosti, od petrarkističkih modela ambivalentne čarolije vilegospoje, preko barokne *vanitas*, do pretvorbe u modernističku metafiziku smrti, opijenost tanato-eroskim otrovom i patologiziranje žudnje. Tako nastaju cjelovita poglavlja usredotočena na hrvatski poetski ukras, *ornatus*, i na pjesnički *ingegno*, pjesničku »pamet«, ili – rječnikom Ignjata Đurđevića – na »hitrogovorenje« i »hitrogovorne naprave«, a ta se cjelovita poglavlja potom, uslijed konzekventno provedene metode, ulančavaju u veće cjeline – sve do obuhvatne jedinstvenosti što je nudi ova iznimno vrijedna knjiga.

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

NAGRADU »S L A V I Ć«
za najbolji autorski knjigom objavljeni prvijenac
u 2015. godini
dobila je

TANJA BELOBRAJDIĆ

za roman
CRNI KAPUT

Gradska knjižnica Vukovar, 2015.

O b r a z l o ž e n j e:

Roman Tanje Belobrajdić zaslužuje da ga se promatra na dvije razine – stilsko-kompozicijskoj i tematskoj. Obje su zadovoljile najviše kriterije, što, s obzirom na temu, nije bilo nimalo lako ni jednostavno. Podosta je literature o hrvatskome Domovinskom ratu, fikcionalne, poetske, publicističke. Premda i inače nije zahvalno pisati o najnovijoj povijesti, osobito onoj koja nameće dvojbe i izaziva prijepore, o hrvatskoj je suvremenosti i nedavnoj prošlosti osobito teško progovarati u atmosferi zakrvljena prepiranja, svađa i logike »do istrage vaše ili naše«. Dvojbe i prijepore glede Domovinskoga rata Hrvatska je posve nepotrebno, ali nimalo slučajno, nametnula samoj sebi. Rezultat toga je oštra podjela i na literarnoj sceni. Tako s jedne strane nerijetko imamo patetično deklamiranje umjesto kritičkog ili estetski relevantnog izrijeka, a na drugoj još češće jeftini kriticism umjesto uravnotežena sagledavanja svih aspekata stvarnosti.

Tanja Belobrajdić nije se libila dotaknuti najbolniju temu novije hrvatske povijesti. Nije se dala impresionirati ni činjenicom da to poglavlje našega kolektivnog života još uvijek nismo razriješili na uljuđen način. Upravo to njoj je predstavljalo spisateljski izazov. Želja da se autentično posvjedoči dramatično vrijeme, udružena sa spisateljskom umješnošću, urodila je izvrsnim romanom. Odmjereno i uvjerljivo pripovijedanje u prvom licu, istančan osjećaj za konstrukciju cjeline te uravnotežen stil koji dočarava iskren iskaz glavnoga lika i fiktivnog pripovjedača – kvalitete su ove zrele proze. Ovo nije tek priča o ratu. Autorica u prvom redu govori o čovjeku čija se ljudskost i neljudskost najjasnije ocrtavaju u kriznim,

rubnim situacijama. Rat je jedna od najužasnijih, ali i najoglednijih. Upravo to nam uspijeva svojom pitkom, ali suptilnom naracijom pokazati Tanja Belobrajdić. Njezino suosjećanje daleko je od sentimentalnosti i zato je uvjerljivije. Njezina moralna prosudba zločina daleko je od mržnje i zato je dojmljivija. Njezin svijet daleko je od crno-bijelog prikaza, a precizno posložene nijanse bolna su opomena na drugo lice svakodnevlja koje lako i brzo može izroniti pred našu uspavanu savjest. Kraj romana snažna je poruka, daleko od sveprisutnog forsiranja političke korektnosti, da je humanost distribuirana neovisno o krvnim zrcima.

Tanja Belobrajdić svojim je romanesknim prvijencem potvrdila zrelost koja obećava značajnu spisateljsku karijeru. Pripovijesti poput njezine teško je naći u suvremenoj hrvatskoj prozi. Baš zato dobro je podsjetiti se da umješnost i moral u književnosti ne idu jedno bez drugog.

Zagreb – Split, 22. travnja 2016.

Dr. sc. Antun Pavešković